

Kasvun ja osallisuuden edistäminen

Muistisaira
kohtaaminen

Tuija Erämies

Muistisairaudet

- Etenevät muistisairaudet rappeuttavat aivoja ja heikentävät laaja-alaisesti toimintakykyä
- Ne ovat kansantauteja ja siinä missä sydän- ja verisuonisairaudetkin
- Muistisairaudet ovat yleisempiä iäkkäillä ihmisillä
- Edetessään etenevät muistisairaudet johtavat dementiaoireyhtymään
- Yleisimmät etenevät muistisairaudet ovat:
 - Alzheimerin tauti (n. 60-70 %)
 - Verisuoniperäinen muistisairaus (n. 15-20 %)
 - kahden edellä mainitun yhdistelmä (ns. sekamuoto)
 - Lewyn kappaleen tauti
 - ohimolohkorappaeumasta johtuva muistisairaus
- Lisäksi Parkinsonin tautiin ja ms-tautiin voi liittyä tiedonkäsittelyn vaikeuksia, kuten muistin heikkenemistä
- Näiden lisäksi tunnetaan lukuisia harvinaisempia muistisairauksia

Muistisairaudet lukuina

- Suomessa on arviolta vähän alle 200 000 muistisairasta ihmistä, joista 100 000 ihmistä sairastaa lievää muistisairautta ja 93 000 ihmistä keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta
- 14 500 uutta sairastunutta vuosittain
- 7 000 työikäistä muistisairasta

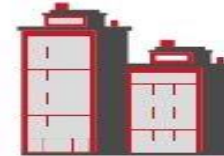
MUISTISAIRAUDET SUOMESSA

Lähteet:
Käypä hoito, muistisairaudet 2017
STM / kansallinen muistiohjelma 2012
Tilastokeskus 2016
THL / Vanhuspalvelulain kysely 2014

Muistisairaiden määrä

200 000

henkilöä, jolla kognitiivinen
toimintakyky heikentynyt

(vrt. Oulu
198 525 as.)

100 000

lievää muistisairautta
sairastavaa henkilöä

(vrt. Kuopio
113 02 as.)

93 000

keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta
sairastavaa henkilöä

(vrt. Kouvola
85 416 as.)

yhteensä 393 000 +14 500/vuosi
(vrt. Lapua 14 577 as.)

Muistisairaiden osuus ikäluokittain

0,3 %
30–64-v.

4,2 %
65–74-v.

11,7 %
75–84-v.

35 %
yli 85-v.

Muistisairaus ja vuorovaikutus

- Muistisairauden myötä kyky ilmaista itseään ja ymmärtää muiden viestejä muuttuu
- Muutosten ilmeneminen on yksilöllistä
- Tarve olla yhteydessä muihin ihmisiin säilyy ennallaan, ja se on yksi perustarpeistamme
- Vuorovaikutus tapahtuu ihmisten välisissä kohtaamisissa, ja se voi olla joko sanallista tai sanatonta
- Vuorovaikutuksen parantaminen nostaa kummankin osapuolen elämänlaatua

Muistisairauden aiheuttamat ongelmat vuorovaikutuksessa

- Sanojen nimeämiseen tarvitaan laaja-alaista hermoverkkoa
- Sen vuoksi sananlöytämisvaikeudet ovat yleisiä ja ne voivat kuulua myös muistisairauden ensimmäisiin oireisiin
- Vaikeus löytää oikeita sanoja
 - Puhe hidastuu
 - Kiertoilmaisujen käyttö lisääntyy
 - Selkeät nimet asioille unohtuvat - Kotona = Siellä / Kaija = Hän / illalla = silloin
 - Väärien sanojen käyttö lisääntyy tai samantyyppiset sanat sekoittuvat - Paita = housut / Passi = Kassi
 - Sanat eivät enää merkitse mitään tai ei enää käytä muuta kuin äänteitä
- Puheen yksinkertaistuminen ja sisällön köyhtyminen
 - Sanavarasto supistuu ja kieliooppi yksinkertaistuu - käyttää lyhyitä lauseita
 - Puheenaiheet ja merkityssisällöt vähenevät
 - Käyttää hokemia eli fraaseja - näinhän se on / sanos muuta
 - Loppuvaiheessa ei puhu lainkaan = mutismi

- Ymmärtämisvaikeudet
 - Vaikeus ymmärtää huumoria, sarkasmia, metaforia tai epäsuoria kysymyksiä lisääntyy
- Keskusteluvaikeudet
 - Vetäytyminen ryhmätilanteissa lisääntyy, vähitellen ei enää osallistu keskusteluun
 - Keskustelu epäjohdonmukaista
 - Ongelmia katsekontaktin muodostamisessa ja keskustelun vuorottelussa
- Toisteleminen
 - Ekolalia - toisen henkilön puheen tahatonta kaiunomaista toistamista
 - Esimerkiksi omaisen kysyessä *Haluaisitko kahvia?* ei muistisairas vastaa esitettyyn kysymykseen, vaan toistaa *Haluaisitko kahvia?*
 - Palilalia - omien sanojen tai lauseiden toistohäiriötä
 - Toistuvaa samojen asioiden kyselemistä
 - Perseveraatiot - henkilö juuttuu toistamaan samaa sanaa tai ilmaisua pystymättä siirtymään puheessa eteenpäin

Ryhmätehtävä - Onko sinullekin käynyt näin?

- Seuraavaksi sarjakuvien kautta käsitellään arkielämän pulmia ja pohditaan ryhmittäin ratkaisuehdotuksia niihin
- Sarjakuvia on kuusi kappaletta - joten jakautukaa kuuteen ryhmään!
- Ryhmän tehtävänä on pohtia miten ratkaistaan tilanne?

En lähde!

- Omaishoitolain mukaan sitovaa hoitotyötä tekevillä omaishoitajilla on oikeus kolmen vuorokauden mittaiseen vapaaseen kuukaudessa
- Omaishoitajan vapaapäivien aikana muistisairas menee yleensä intervallijaksolle hoitokotiin
- Nämä ovat monille omaishoitajille tärkeitä henkireikiä, ja tilanne muodostuu hankalaksi silloin, jos muistisairas kieltäytyy lähtemästä intervallijaksolle
- Syynä voi olla sairaudentunnottomuus, pelot, haluttomuus poistua tutusta ja helpommin hahmotettavasta ympäristöstä tai kyvyttömyys nähdä tilanne omaishoitajan näkökulmasta
- <https://memocate.com/onko-sinullekin-kaynyt-nain/en-lahde/>

Mekkovaras

- Muistisairauteen liittyvät harhaluuloisuusoireet voivat ilmetä varkauspäilyinä, jotka pahenevat tilanteissa, joissa muistisairas henkilö ei muista, mihin hän on tavaransa tai vaatteensa jättänyt
- [https://memocate.com/onko-sinullekin-kaynyt-nain/mekkovaras/](https://memocate.com/onko-sinullekin-kaynyt-nain-mekkovaras/)

Vieras nainen

- Hahmottamishäiriöistä johtuvat kasvojentunnistamisvaikeudet voivat johtaa siihen, että muistisairas ei tunnista puolisoaan
- Voi käydä myös niin, että muistisairas ei edes muista olevansa naimisissa tai luulee olevansa naimisissa jonkun muun kanssa
- <https://memocate.com/onko-sinullekin-kaynyt-nain/vieras-nainen/>

Lypsylle

- Muistisairas saattaa elää menneessä ajassa ja pyrkiä tekemään askareita, jotka ovat hänelle tuttuja vuosikymmenten takaa
- Kotoa pois lähteminen erityisesti pimeään vuorokauden aikaan on tavallista ja aiheuttaa vaaratilanteita
- <https://memocate.com/onko-sinullekin-kaynyt-nain/lypsylle/>

Lopen uupunut

- Omaishoitajana toimiminen on tärkeää ja palkitsevaa, mutta usein myös sitovaa sekä henkisesti ja fyysisesti raskasta
- Sairauden aiheuttaman ahdistuksen, epävarmuuden ja hylätyksi tulemisen pelon vuoksi sairastunut saattaa jatkuvasti kävellä omaisen perässä ja lähimuistivaikeuksien vuoksi kysellä toistuvasti samoja asioita
- Monille muistisairaille tulee myös uni-valverytmin häiriöitä, jotka luonnollisesti hankaloittavat myös omaisen nukkumista
- Muita omaisen elämää kuormittavia asioita ovat muun muassa oman elämän kapeutuminen, oman ajan puute, jatkuvat huolet, elämän arvaamattomuus sekä raskaat tunnekokemukset, kuten suru ja luopuminen
- <https://memocate.com/onko-sinullekin-kaynyt-nain/lopen-uupunut/>

Välimatka

- Jos maantieteellistä välimatkaa omaisen ja muistisairaahan välillä on paljon, eivät kasvokkain tapaamiset yleensä ole mahdollisia niin usein kuin kumpikin osapuoli toivoisi
- Tällöin joudutaan miettimään vaihtoehtoisia tapoja pitää yhteyttä
- Puhelinkontakti voi tuntua riittämättömältä näköyhteyden puuttumisen vuoksi
- Toisaalta muistisairaahan voi olla vaikea opetella esimerkiksi videopuhelusovellusten käyttämistä
- <https://memocate.com/onko-sinullekin-kaynyt-nain/valimatka/>

Lähteet

- Muistiliitto RY. 2017. Muistisairaudet. <https://www.muistiliitto.fi/fi/muistisairaudet/muistihairiot-ja-sairaudet/muistisairaudet>
- mEMOCATE. 2017. Mitkä ovat yleisimmät muistisairaudet? <https://memocate.com/mita-ovat-yleisimmat-muistisairaudet/>
- Memocate. 2017. Vuorovaikutus. <https://memocate.com/vuorovaikutus/>